

Apteekkien ammattieettinen neuvottelukunta

KANNANOTTO

HUUMETESTIT APTEEKISSA

Apteekkien tuotevalikoimiin on viime vuosina tullut erilaisia pikatestejä. Testien yleistymisen on oire medikalisaatiosta, elämän ilmiöiden lääketieteellistymisestä. Se ilmenee mm. siten, että uusien tuotteiden, esimerkiksi terveydentilaa mittaavien testien kautta luodaan keinotekoisia tarpeita. Testaamisen taustalla tulisi kuitenkin olla jokin mielekäs ja hyväksyttävissä oleva kysymys. Esimerkiksi raskaustestien ja useiden hoidon kontrolliin liittyvien testien käyttö on perusteltua ja ongelmatonta.

Julkisuuteen ovat nousseet erityisesti huumetestit, joita muutama apteekki on ottanut koeluontoisesti myyntiin. Virtsaasta tehtävä testi paljastaa amfetamiinin ja opiaatit johdannaisineen, kannabiksen, marihuanan, hasiksen ja bentsodiatsepiinit. Oikein tehtynä testi ei periaatteessa voi antaa väärää negatiivista tulosta, mutta sen sijaan vääriä positiivisia tuloksia voi tulla esim. kodeiinipitoisen yskänlääkkeen nauttimisen seurauksena.

Testit myyntiin tuoneen yrityksen edustajat ehdottavat sitä käytettäväksi esimerkiksi uusien työntekijöiden testaamisessa ja vanhempien työkaluna nuorison valvonnassa.

Lain mukaan työntekijöiden testaamiselle on osoitettava hyvin perusteltu tarve. Vain työpaikkaan valittu voidaan testata. Työnhakijaa on informoitava etukäteen siitä, että työtehtävään valittu henkilö testataan.

Kotioloissa tehtävät pikatestit nuorten huumeidenkäytön kontrollina ovat perheen asia, mutta ne ovat herättäneet myös kriittisiä kannanottoja. Osa päihdehuollon asiantuntijoista on sitä mieltä, että testit ovat hyvä keino kontrolloida mahdollista huumeiden käyttöä. Toisten mielestä huumetestien käyttö on merkki vakavista ongelmista perheen sisäisessä kommunikaatiossa.

Ihmiset saavat testejä haltuunsa halutessaan. Myyntikanavia ei ole rajoitettu, ja internetistäkin niitä löytyy. Jos apteekki ottaa huumetestejä valikoimaansa, on tärkeää varmistaa, että asiakas ymmärtää testeihin liittyvät epävarmuustekijät. Käytön ohjaus ja pakkausmerkintöjen asianmukaisuus korostuvat eettisesti hankalassa asiassa. Apteekissa ei kuitenkaan käytännössä voida ottaa vastuuta perheen sisäisistä ongelmista tai käydä syvällisiä keskusteluja testin ostajan kanssa.

Apteekki on periaatteessa luonteva paikka erilaisten terveyteen liittyvien testien hankkimiselle. Tuotevalikoimaan tulee kuitenkin suhtautua kriittisesti ja vastuullisesti. Harkittaessa uuden testin ottamista valikoimaan on syytä aina pohtia, mikä on testin käytön motiivi ja minkälaisiin tilanteisiin sen käyttö voi johtaa.

Viite: Huumausainetestien käyttöä selvittäneen työryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2002:2.